

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ СПОРТА И ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА
ОСНОВНЕ АКАДЕМСКЕ СТУДИЈЕ

**ОРГАНИЗАЦИЈА ПОРТУГАЛСКЕ УНИВЕРЗИТЕТСКЕ
СПОРТСКЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ (ФАДУ) – ПРИМЕР ДОБРЕ
ПРАКСЕ**

ЗАВРШНИ РАД

Студент:

Филип Стојановић

Број индекса: 95/2019

Ментор:

Др Жељко Рајковић, ванредни професор

Београд, 2025.

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ СПОРТА И ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА
ОСНОВНЕ АКАДЕМСКЕ СТУДИЈЕ

**ОРГАНИЗАЦИЈА ПОРТУГАЛСКЕ УНИВЕРЗИТЕТСКЕ
СПОРТСКЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ (ФАДУ) – ПРИМЕР ДОБРЕ
ПРАКСЕ**

ЗАВРШНИ РАД

Студент:

Филип Стојановић

Број индекса: 95/2019

Комисија за оцену и одбрану завршног рада:

- 1. Др Жељко Рајковић, ванредни професор ментор**
- 2. Др Дарко Митровић, редовни професор**
- 3. Др Владимир Милетић, ванредни професор**

Београд, 2025.

Сажетак

Универзитетски спорт представља важан сегмент високог образовања јер доприноси развоју здравих животних навика, тимског духа и академске заједнице у целини. Међутим, у многим земљама, укључујући Србију, организација универзитетског спорта суочава се са бројним изазовима као што су недовољно финансирање, слаба институционална подршка и неуједначена структура управљања. Циљ овог рада је да прикаже организацију и функционисање Португалске универзитетске спортске федерације (FADU) као пример добре праксе који може послужити као модел за унапређење система универзитетског спорта. Применом дескриптивне и компаративне методе анализирана је структура FADU-а, њени програми, начини финансирања и сарадња са универзитетима и међународним организацијама. Резултати показују да је кључ успеха FADU-а јасна организациона структура, снажна институционална подршка и активно учешће студената у доношењу одлука. Закључак рада је да систематична организација, стабилно финансирање и партнерство са образовним институцијама представљају основе успешног развоја универзитетског спорта, те да искуство FADU-а може бити од користи за унапређење модела у Србији.

Кључне речи: Универзитетски спорт, ФИСУ, ЕУСА, институционална сарадња

Abstract

University sports represent an important part of higher education, contributing to the development of healthy lifestyles, teamwork, and the overall academic community. However, in many countries, including Serbia, the organization of university sports faces numerous challenges such as insufficient funding, weak institutional support, and an inconsistent management structure. The aim of this study is to present the organization and functioning of the Portuguese University Sports Federation (FADU) as an example of good practice that can serve as a model for improving university sports systems. Using descriptive and comparative methods, this study analyzes FADU's structure, programs, funding mechanisms, and cooperation with universities and international organizations. The results show that the key to FADU's success lies in a clear organizational framework, strong institutional backing, and active student participation in decision-making. The study concludes that systematic organization, stable funding, and partnerships with educational institutions are the foundations of successful university sports development, and that FADU's experience can be valuable for enhancing the model in Serbia.

Key words: University sports, FISU, EUSA, institutional cooperation

Садржај

1. Увод.....	5
2. Теоријски оквир истраживања.....	6
3. Предмет, циљ, и методе истраживања	7
4. Организација и функционисање португалске универзитетске спортске федерације (FADU) – пример добре праксе.....	8
4.1. Историјат и развој универзитетског спорта у Португалу	8
4.2. Улога и мисија FADU у систему универзитетског спорта.....	11
4.3. Организациона структура FADU.....	12
4.3.1. Извршни одбор.....	12
4.3.2. Скупштина.....	13
4.3.3. Финансијски савет	13
4.3.4. Правосудна тела	14
4.3.5. Чланство.....	14
4.4. Програми и активности	15
4.4.1. Национална такмичења и програми.....	15
4.4.2. Међународни програми и сарадња.....	16
4.4.3. Програми инклузије и друштвене одговорности	18
4.4.4. Програми за развој младих спортиста	19
4.5. Организација једног универзитетског такмичења под окриљем FADU-а — од почетне фазе планирања до завршне евалуације.....	20
4.5.1. Пример организације Националног универзитетског шампионата у одбојци	21
4.6. Финансирање организације.....	23
4.6.1. Унутрашњи извори и самофинансирање	23
4.6.2. Спонзорства и приватни сектор.....	23
4.6.3. Европски пројекти и међународни фондови	24
4.7. Инфраструктура универзитетског спорта у Португалу.....	25
4.7.1. Примери универзитетских спортских објеката у Португалу	25
4.8. Поређење португалског универзитетског спорта са остатком света	31
4.8.1. Португалски универзитетски спорт као модел: лекције за Србију	32
4.9. Изазови и могућности за даљи развој	33
4.9.1. Проблеми са финансирањем, инфраструктуром и капацитетима	33
4.9.2. Иновације у организацији и програмима.....	33
4.9.3. Примена добрих пракси у другим контекстима.....	33
5. Закључак	34
ЛИТЕРАТУРА.....	35

1. Увод

Универзитетски спорт има дугу и значајну традицију која прати развој високообразовних институција. Од античких цивилизација, где је физичка активност била саставни део образовања и социјалног живота, па све до савремених универзитета, спорт је увек имао улогу у развоју тела и ума, као и у обликовању заједничког идентитета. У модерном добу, посебно од 19. века, универзитетски спорт је постао организовани део студентског живота, нарочито у Великој Британији и Сједињеним Америчким Државама, где су формиран први студентски клубови, лиге и такмичења. Европски универзитети су убрзо прихватили сличан модел, развијајући спортске савезе и међународне програме који омогућавају студентима такмичење на различитим нивоима. У Европи, развој универзитетског спорта добија замах након Првог светског рата, нарочито формирањем Међународне федерације универзитетског спорта (FISU) 1949. године. FISU је поставила темеље модерног система такмичења на глобалном нивоу, организујући Универзијаде и промовишући спорт као кључну компоненту академског образовања. Следећи те смернице, многе државе – укључујући Португалију – почеле су да оснивају националне универзитетске спортске савезе, који су уређивали систем такмичења на националном нивоу и повезивали универзитете у јединствену спортску мрежу (Serrão, 2001).

Универзитетски спорт има више улога: он не само да промовише здрав начин живота и физичку активност, већ и подстиче развој самопоуздања, упорности, стратешког и критичког размишљања, креативности и менталне издржљивости. Такође, учешће у спортским активностима омогућава студентима да се социјално integriшу, изграде међусобне односе и осете припадност заједници (FADU, 2023).

Ипак, ниво развијености и организације универзитетског спорта варира од земље до земље. Док неке државе поседују стабилне институционалне оквире, системска такмичења и финансијску подршку, као што је то случај у Португалу, у другим срединама, укључујући Србију, овај сегмент је често запостављен и нема довољан значај у оквиру образовне политике.

У Португалу, универзитетски спорт је веома развијен, а последњих деценија постаје све важнији део студентског живота. Федерација академског спорта универзитета (FADU), основана 1990. године, има кључну улогу у организовању и подршци студентског спорта на националном нивоу (FADU, 2023). Португалски универзитети, попут Универзитета у Лисабону и Универзитета у Коимбри, поседују савремене спортске објекте и активно укључују студенте у спортске активности, чиме се земља истиче као активан учесник у европском универзитетском спорту (EUSA, 2024).

2. Теоријски оквир истраживања

Теоријски оквир овог рада заснива се на проучавању и дефинисању кључних појмова који су основа за разумевање организације универзитетског спорта и његовог места у систему високог образовања. У овом делу рада објашњавају се термини који ће бити коришћени у анализи — као што су универзитетски спорт, менаџмент у спорту, спортска организација и добра пракса.

Универзитетски спорт представља организовани систем спортских и рекреативних активности намењених студентима и запосленима у оквиру високошколских установа. Он обухвата широк спектар активности — од рекреативних и аматерских до професионалних и такмичарских облика спорта (Jovanović, 2018). Према Hardman & Green (2011), универзитетски спорт има двоструку функцију: образовну, јер доприноси целовитом развоју личности студената, и друштвену, јер подстиче тимски дух, сарадњу и инклузивност у академској заједници. У контексту овог рада, универзитетски спорт се посматра као важан сегмент образовног система који обједињује физичко васпитање, здрав начин живота и развој социјалних компетенција младих.

Менаџмент у спорту подразумева процес планирања, организовања, вођења и контроле спортских активности са циљем ефикасног коришћења ресурса и постизања организационих циљева (Smith & Stewart, 2015).

У оквиру универзитетског спорта, овај процес обухвата управљање спортским клубовима, координацију студентских активности, организовање такмичења, као и развој спортске инфраструктуре (Slack & Parent, 2006).

Менаџмент у спорту на универзитетском нивоу захтева сарадњу између академских институција, студената и националних спортских тела, што доприноси изградњи функционалног и одрживог спортског система.

Према Pitts & Stotlar (2013), спортска организација представља структуру која омогућава координацију активности, поделу одговорности и остваривање циљева у спорту. Универзитетске спортске организације често делују у оквиру националних савеза и повезане су са међународним институцијама, попут European University Sports Association (EUSA). Њихова улога је да обезбеде институционалну подршку, промовишу студентски спорт и развијају спортску културу у академској заједници.

Термин **добра пракса** (енг. *best practice*) у спортској организацији односи се на моделе управљања и организације који су показали ефикасност, одрживост и позитиван друштвени утицај (European Commission, 2017).

Такви модели служе као примери који се могу применити у различитим контекстима ради унапређења спортских система.

3. Предмет, циљ, и методе истраживања

Предмет истраживања

Предмет истраживања је структура, функције и организациони модели ФАДУ – (Federação Académica do Desporto Universitário), као и начин на који ова федерација организује, подржава и промовише универзитетски спорт у Португалу. У оквиру предмета истраживања посматра се и ефикасност институционалних механизма, система такмичења, финансијска и логистичка подршка, као и имплементација програма за студенте, како би се идентификовале кључне карактеристике добре праксе које се могу примењивати у другим академским срединама.

Циљ истраживања

Циљ овог рада је да се анализира организација и функционисање ФАДУ (Federação Académica do Desporto Universitário), као националне универзитетске спортске федерације Португала, и да се идентификују кључне карактеристике које представљају пример добре праксе у развоју универзитетског спорта.

Посебан акценат ставља се на упоредну анализу са системом универзитетског спорта у Србији, како би се сагледале могућности примене елемената португалског модела у домаћем контексту. Циљ је, дакле, не само приказ успешне организације у Португалу, већ и утицај тог модела на потенцијално унапређење организације и промоције универзитетског спорта у Србији.

Методе истраживања

Истраживање се заснива на квалитативном и компаративном приступу, уз примену следећих метода:

1. Анализа литературе и докумената – обухвата преглед доступних научних радова, званичних докумената ФАДУ, националних стратегија спорта, извештаја и саопштења
2. Детаљна анализа структуре, надлежности и активности ФАДУ, укључујући начин организације такмичења, финансирања и сарадње са универзитетима.
3. Компаративна анализа – поређење система универзитетског спорта у Португалу и Србији, ради идентификовања разлика, сличности и могућих смерница за унапређење домаћег модела.
4. Аналитички приступ – синтеза резултата анализе са циљем формулисања препорука које би могле допринети развоју универзитетског спорта у Србији, на основу позитивних искустава ФАДУ.
5. Анализа података из медија, веб извора и интервјуа

4. Организација и функционисање португалске универзитетске спортске федерације (FADU) – пример добре праксе

4.1. Историјат и развој универзитетског спорта у Португалу

Почеци универзитетског спорта у Португалу (20. век).

Развој универзитетског спорта у Португалу тесно је повезан са ширим процесом модернизације високог образовања и јачања студентског покрета током 20. века. Прве организоване спортске активности на универзитетима појавиле су се у периоду између два светска рата, када су основани први студентски клубови и удружења при Универзитету у Коимбри и Универзитету у Лисабону (EUSA, 2012). Универзитет у Коимбри, као једна од најстаријих европских образовних установа, имао је посебно важну улогу у формирању академске спортске културе у земљи (University of Coimbra, 2021).

Током педесетих и шездесетих година 20. века спорт на универзитетима у Португалу добија институционалну подршку кроз оснивање локалних академских спортских асоцијација, које су служиле као основа за развој каснијег националног система. У овом периоду спортске активности постају не само средство рекреације, већ и инструмент промоције академских вредности, дисциплине и тимског духа међу студентима. Значајан помак у организацији универзитетског спорта остварен је седамдесетих година, након политичких и друштвених промена у земљи (Револуција каранфила 1974), када су универзитети добили већу аутономију и могућност самосталног развоја спортских програма (Teixeira, 2014). Ово раздобље означава почетак процеса институционализације универзитетског спорта, који ће кулминирати оснивањем **Федерације академског спорта Португала (FADU)** 1990. године (FADU, 2023).

Слика 1. Нови идентитет FADU.

Извор: FADU, 2011. <https://www.fisu.net/2011/08/04/fadu-portugal-reveals-its-new-identity>

Оснивање и развој Федерације академског спорта Португала (FADU)

Федерација академског спорта Португала (Federação Académica do Desporto Universitário – FADU) основана је 2. марта 1990. године у Лисабону, као кровна организација задужена за координацију и развој универзитетског спорта на националном нивоу. Оснивање је резултат иницијативе десет студентских унија које су препознале потребу за јединственом институцијом која ће представљати интересе академског спорта у Португалу и обезбедити бољу организацију спортских активности на универзитетима (FISU, 2010).

Први председник оснивачке комисије био је Руи Фонсека (Rui Fonseca) са Универзитета у Коимбри, што указује на снажан утицај ове институције у стварању академске спортске културе у земљи. Оснивање FADU-а представљало је прекретницу у развоју универзитетског спорта у Португалу, јер је по први пут створен национални систем који је повезао све академске спортске клубове и универзитете у јединствену мрежу (FADU, 2024).

Само пет година након оснивања, 1995. године, FADU је стекао званичан статус „Utilidade Pública Desportiva“ (спортске јавне користи), који му је доделила Влада Републике Португал. Тај статус федерацији је омогућио институционалну и финансијску подршку државе, што је било од кључног значаја за стабилан развој и професионализацију универзитетског спорта (FADU, 2024).

Мисија FADU-а, према званичним документима федерације, јесте „организација, координација и промоција универзитетског спорта у његовој спортској, образовној и друштвеној димензији“ (FADU, 2024). Федерација настоји да кроз спорт подстакне академске вредности, тимски дух и интернационалну сарадњу међу студентима.

Развој и утицај FADU на национални спортски систем

Након оснивања 1990. године, Федерација академског спорта Португала (FADU) постепено је изградила позицију једне од водећих спортских институција у земљи. Њен развој је пратио трансформацију португалског спортског система у целини, који се од краја 20. века све више усмеравао ка професионализацији, инклузији и интернационалној сарадњи.

Током деведесетих година, FADU је започео систематску организацију Националних универзитетских првенстава (Campeonatos Nacionais Universitários), чиме је поставио темеље за континуирани спортски развој студената. Поред тога, успостављени су регионални спортски савези који су омогућили децентрализацију активности и бољу доступност спорта широм земље.

Уласком Португала у Европску универзитетску спортску асоцијацију (EUSA) и Међународну универзитетску спортску федерацију (FISU), FADU је добио прилику да своје програме усклади са европским стандардима и активно учествује у међународним такмичењима. Португал је тако постао један од најактивнијих организатора студентских спортских догађаја у Европи — укључујући домаћинство Европских универзитетских

игара 2018. године у Коимбри, што се сматра једним од највећих успеха у историји FADU (EUSA, 2018).

Данас FADU има више од 50 чланица – универзитета, политехничких школа и студентских спортских клубова – и обухвата преко 15.000 активних студентских спортиста годишње (FADU, 2024). Његов утицај на национални спортски систем огледа се у повезивању академског, рекреативног и професионалног спорта, као и у промоцији вредности фер-плеја, здравог стила живота и родне равноправности.

FADU тако представља један од ретких примера ефикасног споја образовне и спортске политике, у којем универзитети нису само места знања, већ и простори физичког, социјалног и моралног развоја младих. Његов модел функционисања служи као инспирација бројним европским државама које настоје да унапреде систем универзитетског спорта.

Слика 2. Медаље

Извор: <https://www.fadu.pt/institucional/info/historia>

4.2. Улога и мисија FADU у систему универзитетског спорта

Федерација академског спорта Португала (FADU) има централну улогу у развоју, координацији и промоцији универзитетског спорта у земљи. Од свог оснивања, њена мисија заснива се на уверењу да спорт представља кључни елемент академског живота и средство за свеобухватан развој студената — физички, ментално и друштвено.

Према званичној мисији FADU-а, организација има задатак да „**организује, координира и промовише универзитетски спорт у његовој спортској, образовној и друштвеној димензији**“ (FADU, 2024). Ова дефиниција показује да FADU није само спортска федерација у ужем смислу, већ и институционални посредник између универзитета, државних органа и међународних спортских тела.

Њена улога у систему универзитетског спорта може се сагледати кроз неколико кључних области:

1. **Организациона и координациона улога** – FADU управља националним спортским календаром, организује **Национална универзитетска првенства (Campeonatos Nacionais Universitários)**, као и низ регионалних и међууниверзитетских такмичења.
2. **Репрезентативна функција** – као чланица EUSA (European University Sports Association) и FISU (International University Sports Federation), FADU представља Португал на међународној сцени, организујући и учествујући у европским и светским универзитетским играма.
3. **Едукативна и друштвена улога** – федерација промовише академске и спортске вредности, једнаке могућности, инклузију и родну равноправност. Организује радионице, обуке и програме намењене студентима спортистима, али и тренерима и спортским менаџерима.
4. **Институционална подршка универзитетима** – FADU делује као саветодавни и оперативни партнер универзитетима у креирању стратегија за развој спорта и унапређење инфраструктуре.

Кроз ове активности, FADU не само да подиже квалитет универзитетског спорта у Португалу, већ доприноси и националном спортском систему у целини, јер представља важан мост између академског и професионалног спорта.

Захваљујући стабилној организационој структури, финансијској подршци државе и јасној визији, FADU је успео да створи модел који интегрише спорт у све сегменте универзитетског живота, чиме је Португал постао једна од водећих земаља у Европи у области академског спорта (EUSA, 2018; FADU, 2024).

4.3. Организациона структура FADU

Организациона структура FADU Portugal конципирана је тако да омогући ефикасно, транспарентно и демократско управљање универзитетским спортом на националном нивоу. Као федерација која окупља академска спортска удружења, FADU повезује бројне актере – од универзитетских клубова до државних и међународних партнера. Модел управљања приказује сложену, али јасно дефинисану расподелу одговорности између извршних, скупштинских, контролних и правосудних органа. У оквиру образовних и спортских институција, структура је прилагођена специфичним потребама – укључујући академску аутономију, активно учешће студената у доношењу одлука, мултидисциплинарну сарадњу и транспарентно функционисање. Федерација обухвата различите управљачке јединице, као што су Скупштина, извршни органи, административне службе и саветодавна тела, уз тесну координацију академског и спортског сектора. Овакав систем представља пример успешне интеграције спорта у образовни систем, доприносећи свеобухватном развоју студената и јачању заједничког идентитета универзитетске заједнице (FADU Portugal, 2024).

4.3.1. Извршни одбор

Извршни одбор представља централно извршно тело Федерације академског спорта Португалије и има задатак да спроводи одлуке Скупштине, као и да реализује дугорочне и краткорочне стратешке циљеве организације. Овај орган надгледа оперативно управљање, планирање и координацију активности у оквиру националног универзитетског спорта, као и сарадњу са међународним и регионалним институцијама, попут FISU (Federação Internacional do Desporto Universitário) и EUSA (Associação Europeia do Desporto Universitário). Тренутни председник FADU, Ricardo Nora, води Извршни одбор у мандатном периоду 2023–2025 (FADU, 2024).

Чланови Извршног одбора укључују председника, потпредседнике, секретаре, благајника и више чланова задужених за специфичне секторе. Они се бирају у складу са Статутом Федерације, а избор потврђује Скупштина FADU. Организација рада у оквиру одбора је подељена на ресурсе који покривају различите области активности:

- **Спортски развој (Projetos de desenvolvimento desportivo)** – прати и иницира програме за унапређење универзитетског спорта и талентованих студената.
- **Међународна сарадња (Cooperação e Relações Internacionais)** – одговара за међународне партнерства, размену искустава и учешће у европским и светским универзитетским такмичењима.
- **Комуникације и медији (Comunicação e Media)** – управља промоцијом, односима с јавношћу и информисањем јавности о активностима федерације.
- **Образовање и обука (Educação e Formação)** – развија и координише програме за усавршавање студената, тренера и спортских менаџера.

Сваки потпредседник је одговоран за одређени ресурс, што омогућава специјализовани приступ, већу ефикасност и брже спровођење стратегијских планова. Оваква организација рада обезбеђује да Федерација функционише глатко и да се у потпуности реализују циљеви на националном и међународном нивоу (FADU, 2024).

4.3.2. Скупштина

Скупштина представља највиши орган управљања у оквиру Федерације академског спорта Португалије и има централну улогу у обликовању стратегије и политика организације. У њу су укључени представници свих пуноправних чланова Федерације, укључујући универзитетске спортске асоцијације, академске институције и студентске спортске клубове, чиме се обезбеђује равноправно учешће свих релевантних актера.

Структура Скупштине обухвата:

- **Председника Скупштине (Presidente da Assembleia)** – води заседања, координише рад органа и представља Скупштину у контактима са другим телима.
- **Првог и Другог секретара (Primeiro Secretário, Segundo Secretário)** – задужени за вођење протокола, евиденцију одлука и административну подршку раду Скупштине.

Скупштина има овлашћења да:

- одобрава годишње финансијске извештаје,
- усваја планове рада и буџетске оквира,
- доноси измене и допуне Статута,
- врши изборе чланова извршних и надзорних органа Федерације.

Таква организациона форма омогућава универзитетским институцијама и студентима да активно утичу на доношење одлука и стратегијски развој академског спорта. У пракси, Скупштина промовише интеграцију спорта у академски живот, подстиче учешће студената у креирању политика и доприноси јачању везе између образовних програма и физичке активности (FADU Portugal, 2024).

4.3.3. Финансијски савет

Финансијски савет (Conselho Fiscal) представља независни орган задужен за надзор над финансијским пословањем Федерације академског спорта Португалије. Његова главна функција је да обезбеди транспарентност у коришћењу средстава, ревидира буџетске планове и прати законитост финансијских активности, посебно када се распоређују јавна средства или донације.

Надлежности Финансијског савета обухватају:

- континуирано праћење извршења буџета и финансијских извештаја;
- проверу рачуноводствених процедура и финансијских трансакција;
- давање стручних мишљења и препорука Скупштини и Извршном одбору у вези са финансијским питањима;
- осигурање да расходи и инвестиције буду у складу са Статутом Федерације и важећим законима Португалије;
- учешће у процесу одобравања финансијских планова за пројекте на националном и међународном нивоу.

Овај савет функционише као гарант финансијске стабилности и одговорности, доприносећи очувању поверења чланова, рационалном коришћењу ресурса и подршци програмима који развијају универзитетски спорт и омогућавају активан студентски живот (FADU Portugal, 2024).

4.3.4. Правосудна тела

Да би обезбедила законитост, етичко понашање и интерну правну сигурност, FADU има два главна правосудна органа:

Судски савет – овај орган тумачи Статут Федерације, решава правне недоумице и арбитрира у сукобима надлежности између различитих тела или чланова федерације. Судски савет осигурава да све одлуке буду у складу са важећим прописима и интерним актима FADU, штитећи правни интерес организације и њених чланова.

Дисциплински савет – задужен је за поступке који се тичу прекршаја и дисциплинских мера, укључујући неправилности у организацији такмичења или у понашању учесника и чланова. Савет одлучује о санкцијама и препорукама, водећи рачуна о правичности и транспарентности процеса.

Иако су ова два тела независна у својој функцији, често сарађују са Скупштином и Извршним одбором приликом решавања сложених правних или организационих питања. Улога правосудних органа је кључна за одржавање интегритета федерације, поштовање етичких стандарда и обезбеђивање правичног и транспарентног процеса у свим дисциплинским и правним поступцима (FADU Portugal, 2024).

4.3.5. Чланство

Чланство у FADU Portugal обухвата широк спектар учесника – од универзитетских и високошколских спортских асоцијација до појединачних студената који активно учествују у програмима академског спорта. Чланство дефинише права, обавезе и могућност укључивања у све активности и управљачке структуре Федерације, омогућавајући сваком члану да буде део процеса одлучивања и развоја универзитетског спорта.

Типови чланова:

1. Пуноправни чланови

- Обухватају универзитетске спортске асоцијације и академске институције које имају званично признање.
- Имају право гласа у Скупштини Федерације.
- Могу да предлажу иницијативе и учествују у реализацији програма и пројеката FADU.
- Такође могу да се кандидују за чланство у извршним и контролним органима Федерације.

2. Придružени чланови

- Обухватају студентске клубове, групе или друге субјекте који сарађују са FADU, али нису пуноправни чланови.
- Немају право гласа у Скупштини.
- Могу активно учествовати у програмима, такмичењима и пројектима, али њихово учешће не укључује коначно доношење одлука.

3. Партнери и сарадници

- Представљају државне институције, приватне организације или међународне спортске федерације које подржавају развој академског спорта.
- Иако не учествују директно у управљању, имају утицај на стратешке одлуке кроз саветодавне комисије и партнерства.

Чланство у FADU Portugal омогућава свим актерима да буду део динамичног и инклузивног система, који промовише спорт као интегрални део академског живота, јача студентски идентитет и обезбеђује могућност учешћа на националним и међународним такмичењима (FADU Portugal, 2024).

4.4. Програми и активности

Португалска академска федерација универзитетског спорта (FADU) организује широк спектар програма и активности који обухватају такмичења, обуку, инклузивност и међународну сарадњу. Ови програми су усмерени на развој студентског спорта, подршку студентима-спортистима и промоцију вредности као што су инклузија, одговорност и заједништво.

4.4.1. Национална такмичења и програми

Национални универзитетски шампионати: FADU организује такмичења у више од 40 спортова, укључујући фудбал, кошарку, одбојку, рукомет, цудо, пливање и е-спортове. Годишње се додељује више од 320 титула националних шампиона, а учествује више од 8.000 студената-спортиста из више од 100 универзитета и високошколских установа.

Слика 3. FADU – Универзитетски спорт

Извор: https://www.fadu.pt/net/index.php?option=com_content&task=view&id=105&Itemid=180

Гала свечаности: Свака година се организује свечана гала приредба која слави најбоље студентске спортисте, тимове и институције, укључујући доделу награда као што је Универзитетски клуб трофеј. На пример, Универзитет у Порту је 2023/2024. године освојио 131 медаљу у 25 спортова, што му је донело 12. титулу најбољег универзитетског клуба.

Слика 4. FADU – Гала свечаност у организацији ФАДУ-а

Извор: <https://www.fadu.pt/institucional/outros/politica-privacidade/84-artigos/comunicacao/3602-15-gala-do-desporto-universitario-premeia-os-melhores-do-desporto-academico-em-portugal>

4.4.2. Међународни програми и сарадња

FADU активно учествује у међународним такмичењима под окриљем Међународне универзитетске спортске федерације (FISU) и Европске универзитетске спортске асоцијације (EUSA). Федерација редовно шаље португалске студенте на FISU Светске универзитетске игре, као и на различита европска и светска универзитетска првенства.

FADU - Beach games 2026

Португалска академска федерација универзитетског спорта (FADU) биће један од главних организатора Светског универзитетског првенства у спортовима на песку 2026. године (FISU World University Championship Beach Sports 2026), које ће се одржати у граду Фигеира да Фоз (Figueira da Foz). Овај догађај, који се реализује у сарадњи са Међународном универзитетском спортском федерацијом (FISU), Универзитетом у Коимбри (University of Coimbra) и Академском асоцијацијом Коимбре (Associação Académica de Coimbra – AAC), представља један од најзначајнијих међународних спортских пројеката у оквиру универзитетског спорта.

Такмичење ће окупити преко пет стотина педесет студената-спортиста из више од тридесет земаља света, који ће се надметати у дисциплинама као што су одбојка на песку, фудбал на песку, рукомет на песку, рвање на песку и тенис на песку. Овако широк спортски програм указује на све већи значај спортова на песку у академском контексту и доприноси развоју спортског туризма у Португалији.

Организација оваквог догађаја представља значајан корак за FADU, јер потврђује њену позицију једне од водећих федерација у европском универзитетском спорту. Успешно домаћинство светског универзитетског првенства не само да промовише Португалију као земљу спорта и знања, већ и јача капацитете FADU-а у области логистике, организације и управљања великим спортским манифестацијама.

FADU Beach Games 2026 имају вишеструки значај. Са спортског аспекта, догађај омогућава студентима да се такмиче на највишем међународном нивоу, промовишући вредности као што су фер-плеј, сарадња и међукултурно разумевање. Са образовног и друштвеног аспекта, овај пројекат подстиче укључивање младих у спортске активности, промовише здрав начин живота и доприноси изградњи мостова између универзитетских заједница различитих земаља.

За **FADU**, овај догађај представља прилику да унапреди своје организационе способности и међународну препознатљивост. Успешна реализација **FADU Beach Games 2026** могла би да послужи као пример добре праксе другим универзитетским спортским организацијама широм света, показујући на који начин спорт може бити средство интеграције, образовања и промоције друштвених вредности.

Слика 5. FADU – Спортви на песку

Извор: <https://www.fadu.pt/institucional/outros/politica-privacidade/84-artigos/comunicacao/3480-os-beach-games-vao-regressar-a-portimao>

Слика 6. FADU -Фудбал на песку

Извор: <https://www.fadu.pt/multimedia/multimedia/noticias/84-comunicacao/3492-beach-games-2024>

4.4.3. Програми инклузије и друштвене одговорности

Сарадња FADU-а и програма MentorART

Један од значајних примера друштвено одговорног деловања и промоције инклузије у раду Португалске академске федерације универзитетског спорта (FADU) јесте сарадња са програмом **MentorART**. Ова иницијатива представља заједнички пројекат који има за циљ промоцију инклузије и личног развоја младих путем спорта, уметности и образовања (FADU, 2025).

Сарадња FADU-а и MentorART-а заснива се на идеји да студенти-спортисти, поред својих академских и спортских обавеза, могу да преузму улогу ментора деци и младима узраста од 10 до 16 година. На тај начин они пружају подршку у развоју самопоуздања, социјалних вештина и мотивације за активно учешће у друштвеном животу. Програм се реализује у више португалских градова, укључујући Лисабон, Порто, Авеиро и Коимбру, што указује на његов национални значај и широку друштвену примену (MentorART, 2025).

Слика 7. Fadu – MentorArt program

Извор: <https://www.fadu.pt/multimedia/multimedia/noticias/84-comunicacao/3753-fadu-portugal-e-mentorart-estabelecem-protocolo-de-cooperacao-para-promocao-do-desporto-universitario-como-ferramenta-de-inclusao-social>

FADU кроз ову сарадњу промовише вредности солидарности, равноправности и друштвене одговорности, повезујући академски спорт са ширим образовним и културним контекстом. Програм MentorART омогућава студентима да развијају лидерске и емпатичке способности, док истовремено подстиче инклузију и смањује социјалне разлике међу младима.

Овај облик партнерства представља пример добре праксе јер показује како универзитетски спорт може прећи границе традиционалног такмичења и постати средство друштвених промена. Захваљујући сарадњи са MentorART-ом, FADU успешно интегрише спорт, образовање и друштвену одговорност, што значајно доприноси развоју младих у Португалији и представља модел који би могле да примене и друге спортске организације у Европи.

4.4.4. Програми за развој младих спортиста

FADU посебну пажњу посвећује развоју младих спортиста кроз програме који обухватају техничку и тактичку обуку, физичку припрему, ментално здравље и психолошку подршку. У сарадњи са универзитетским спортским клубовима, FADU омогућава студентима да истовремено развијају своје спортске и академске вештине. Ови програми имају за циљ да олакшају прелазак младих спортиста из школског у универзитетски спорт, као и да им пруже могућности за учешће на националним и међународним такмичењима.

Слика 8. FADU – Фудбалски тренинг младих спортиста

Извор: <https://www.fadu.pt/institucional/outros/politica-privacidade/105-artigos/2924-ensino-superior-em-portugal-esta-healthy-e-certificado-pela-fisu>

4.5. Организација једног универзитетског такмичења под окриљем FADU-а — од почетне фазе планирања до завршне евалуације

Организација универзитетских спортских такмичења под окриљем Португалске академске федерације универзитетског спорта (FADU) представља сложен процес који захтева координацију више институција, прецизно планирање и висок ниво професионалне организације. Сваки догађај, било да се ради о националном шампионату или регионалном турниру, прати јасно дефинисану процедуру која осигурава једнакост услова, безбедност учесника и промоцију академских вредности кроз спорт (FADU, 2024).

Фаза планирања и припреме

Организација такмичења започиње неколико месеци пре самог догађаја. FADU у сарадњи са универзитетским спортским клубовима и локалним организационим комитетом (Comité Organizador Local – COL) дефинише календар такмичења, спортске дисциплине и критеријуме за учешће. У овој фази се одређује локација, инфраструктура, логистичке потребе и буџет (FADU, 2024).

Поред техничких аспеката, FADU развија и протоколе безбедности, медијске стратегије и планове комуникације, како би обезбедио транспарентност и видљивост догађаја. Успоставља се сарадња са локалним властима, спонзорима и здравственим установама, а посебна пажња посвећује се обезбеђењу адекватних спортских терена и смештајних капацитета за учеснике (FADU, 2024).

Фаза пријава и акредитација

Након објављивања календара, универзитети шаљу пријаве својих тимова и спортиста преко **FADU online платформе**. Учесници морају бити редовни студенти и чланови својих академских институција.

FADU затим врши проверу пријава, издаје акредитације и формира званичне листе учесника. Паралелно се одржавају технички састанци са представницима универзитета и судијским тимом, где се утврђују правила, распоред мечева и логистички детаљи (FADU, 2024).

Фаза реализације такмичења

Током трајања догађаја, FADU координира све активности кроз **централни организациони штаб**, који прати ток такмичења, комуникацију са судијама, тимовима и медијима. У оквиру сваког догађаја обезбеђен је здравствени тим и волонтерска подршка студената који помажу у организацији, чиме се подстиче њихово активно учешће у спортском менаџменту (FADU, 2024).

Такмичења се спроводе у складу са FADU правилницима и међународним спортским стандардима (FISU, EUSA), што осигурава фер-плеј и једнаке услове за све учеснике. Поред спортског дела, FADU често организује пратеће активности као што су културни догађаји, радионице и едукативни панели о значају спорта у академском животу (FADU, 2024).

Фаза завршетка и евалуације

По завршетку такмичења, одржава се свечана церемонија доделе награда на којој се признају најбољи тимови, појединци и универзитети. Након тога, организациони тим спроводи **процес евалуације**, који обухвата анализу логистике, квалитета услуга, задовољства учесника и финансијске извештаје.

Ови резултати се користе за унапређење будућих догађаја и ажурирање **стратегије развоја универзитетског спорта**. FADU такође објављује детаљне извештаје на свом сајту, чиме доприноси транспарентности и континуираном побољшању организационих стандарда (FADU, 2024).

4.5.1. Пример организације Националног универзитетског шампионата у одбојци

Национални универзитетски шампионат у одбојци (Campeonato Nacional Universitário de Voleibol) представља једно од најзначајнијих такмичења које организује Португалска академска федерација универзитетског спорта (FADU). Ово такмичење обухвата више десетина мушких и женских тимова са универзитета из целе земље и служи као модел успешне организације и управљања спортским догађајима у академском контексту (FADU, 2025).

Фаза припреме и координације

Припреме за шампионат започињу приближно шест месеци пре самог такмичења. FADU у сарадњи са локалним универзитетским спортским клубом, који делује као **локални организациони комитет (COL)**, одређује домаћина турнира и локацију одигравања мечева. Избор локације заснива се на критеријумима као што су инфраструктурна опремљеност спортских хала, капацитет смештаја за учеснике и доступност медицинске и логистичке подршке (Federação Portuguesa de Voleibol, 2023).

Током припремне фазе, формирају се организациони тимови задужени за техничку координацију, волонтерску подршку, медијску комуникацију и односе са јавности. Поред тога, FADU у сарадњи са Португалском одбојкашком федерацијом (Federação Portuguesa de Voleibol) утврђује правила такмичења, систем бодовања и критеријуме за квалификацију на завршни турнир (FADU, 2025).

Фаза пријава и акредитација

Након објављивања календара, универзитети подnose електронске пријаве путем званичне FADU платформе. Сви спортисти морају бити редовни студенти, а њихово учешће потврђује универзитет. FADU затим спроводи процес акредитације, у којем се издају идентификационе картице, организује жреб за групну фазу и одређују термини утакмица (FADU, 2025).

Фаза реализације такмичења

Такмичење се обично одржава током једне недеље у априлу или мају. Учесници су подељени у групе у којима играју по систему „свако са сваким“, а најбоље екипе пролазе у елиминациону фазу. Све утакмице воде лиценциране судије, а FADU осигурава присуство медицинског особља и волонтера који пружају логистичку подршку (FADU, 2025).

Поред спортског дела, **FADU** и локални организатори организују пратеће активности, попут радионица о тимском духу и лидерству, панела о улози спорта у академском развоју, као и вечерњих догађаја који подстичу дружење и размену искустава међу студентима. На овај начин, шампионат добија и образовну и друштвену димензију (Federação Portuguesa de Voleibol, 2023).

Слика 9. FADU – Прва рунда женског одбојкашког турнира

Извор: <https://www.fadu.pt/multimedia/multimedia/noticias/84-comunicacao/3370-primeira-jornada-concentrada-de-voleibol-feminino>

Завршна фаза и евалуација

По завршетку шампионата, организује се свечана церемонија на којој се уручују медаље и признања најбољим екипама, као и награде за фер-плеј и најбоље појединце. Након тога, FADU спроводи **пост-евалуацију** у којој се анализирају организациони аспекти, финансијска ефикасност и степен задовољства учесника. Резултати ове анализе користе се за унапређење организације будућих такмичења (FADU, 2025).

Значај овог модела

Овај шампионат представља пример добро структурисаног и транспарентног процеса који показује ефикасност FADU-а у управљању комплексним спортским догађајима. Кроз прецизну поделу одговорности, примену савремених система акредитације и сталну евалуацију резултата, FADU обезбеђује висок ниво професионализма и фер-плеја.

Организација националних универзитетских такмичења, као што је шампионат у одбојци, доказује да FADU не само да развија спортске таленте, већ и унапређује лидерске, друштвене и организационе способности студената, што представља суштину концепта универзитетског спорта (FADU, 2025).

4.6. Финансирање организације

Највећи део финансијских средстава Федерације академског спорта Португалије (FADU) обезбеђује се кроз донације и субвенције државних органа, пре свега од Instituto Português do Desporto e Juventude (IPDJ) – Португалског института за спорт и омладину. Овај облик финансирања представља признату јавну подршку спорту од националног значаја и регулише се кроз годишње уговоре о програмском финансирању (acordos-programa).

У зависности од резултата, обима активности и утицаја на националну спортску сцену, FADU добија средства за покривање организационих трошкова, логистику, запослене, као и за реализацију стратешких иницијатива, попут подстицања родне равноправности у спорту или дигитализације управљања. Државна подршка такође обухвата субвенционисање учешћа португалских делегација на међународним такмичењима, као што су Европске универзитетске игре (EUSA) и Светске универзитетске игре (FISU).

Поред IPDJ, додатна средства могу се обезбедити и од Министарства образовања и културе, као и од регионалних или локалних самоуправа у случају организације такмичења на територијалном нивоу (Desporto Sapo, 2024).

4.6.1. Унутрашњи извори и самофинансирање

FADU као независна федерација развила је механизме самофинансирања кроз интерне приходе, који укључују:

- Котизације и чланарине универзитетских спортских клубова који учествују у Campeonatos Nacionais Universitários (CNU)
- Пријавне трошкове за такмичења, који покривају логистичке услуге и административну подршку
- Организацију догађаја и концесије за угоститељске и комерцијалне активности током већих спортских манифестација
- Лиценце, права и маркетинг, укључујући дигиталне публикације, лиценцирање логотипа и комуникацијских канала

Иако ови извори не представљају већину буџета, они обезбеђују већу флексибилност у управљању ресурсима и оперативну независност у одређеним сегментима (Turisver, 2024).

4.6.2. Спонзорства и приватни сектор

Стратешки значај имају и партнерства са приватним сектором, посебно у областима:

- Финансијско спонзорство, кроз брендирање такмичења
- Логистичка подршка, укључујући опрему, превоз и смештај
- Информационе и технолошке услуге, кроз сарадњу са IT компанијама и телекомуникационим оператерима

FADU често склапа спонзорске уговоре са спортским брендovima, универзитетским партнерима и националним компанијама које имају друштвено одговорне стратегије. Уговори обезбеђују обострану корист: брендирање током преноса, присуство на догађајима, маркетиншке кампање и директан приступ студентској популацији.

4.6.3. Европски пројекти и међународни фондови

FADU активно учествује у европским пројектима, нарочито у оквиру Erasmus+ Sport, што омогућава реализацију образовних и иновационих пројеката у спорту. Финансирање из ових извора је обично пројектно оријентисано, са јасно дефинисаним временским оквиром и циљевима. Типични примери укључују интернационализацију универзитетског спорта, промоцију инклузије, дигиталну трансформацију и одрживи развој (ISCSP, n.d.).

Учешће у оваквим пројектима не само да доприноси финансијској стабилности, већ и подиже капацитете FADU-а у управљању, иновацијама и едукацији.

*Слика 10. European University Sports Association (EUSA)
Извор: <https://www.eusa.eu/eusa/about-eusa/office>*

*Слика 11. Erasmus+
Извор: <https://erasmusplus.rs/>*

4.7. Инфраструктура универзитетског спорта у Португалу

Инфраструктура представља кључни елемент развоја универзитетског спорта и функционисања Федерације академског спорта Португалије (**FADU**). Квалитетни спортски објекти омогућавају реализацију такмичења, тренинга, програма за развој младих спортиста, као и међународних пројеката и размена (European Comission, 2017).

Најзначајније компоненте инфраструктуре укључују мултифункционалне спортске центре, специјализоване терене, дворане, базене и стадионе. Ови објекти су опремљени савременом спортском опремом, као и системима за праћење перформанси спортиста и дигиталним платформама за управљање терминима и логистиком. Мултифункционалност објеката омогућава истовремено одржавање тренинга за више спортова, као и организацију великих спортских догађаја на националном и међународном нивоу (Slack & Parent, 2006).

FADU сарађује са универзитетима широм Португала, користећи њихове спортске објекте, али такође развија и специјализоване центре за националне тимове студената. Ови центри служе као места за напредну физичку припрему, семинаре за технику и тактику, као и за истраживање и примену савремених методологија у спорту (FADU, 2023).

Инфраструктура је такође важна за промоцију инклузије и равноправности у спорту. Модерни објекти обезбеђују приступ особама са инвалидитетом и омогућавају једнаке услове за све студенте. Поред тога, све већи акценат се ставља на одрживост – објекти се пројектују са енергетски ефикасним системима и еколошким материјалима, чиме се подстиче одговорно коришћење ресурса (European Comission, 2017).

На међународном нивоу, инфраструктура игра значајну улогу у омогућавању учешћа португалских студената на Светским и Европским универзитетским играма, као и у пројектима попут **Erasmus+ Sport**. Добро организовани и опремљени објекти омогућавају одржавање професионалних стандарда и лаку интеграцију у међународне спортске мреже (FADU, 2023).

Укратко, развијена инфраструктура је један од главних фактора који чине FADU ефикасном и успешном федерацијом, омогућавајући студентима да комбинују академско образовање са високим спортским резултатима и међународним искуством.

4.7.1. Примери универзитетских спортских објеката у Португалу

Estádio Universitário de Coimbra (EUC) – Универзитет у Коимбри

Отворен 1963. године, овај комплекс представља један од најзначајнијих спортских центара у Португалу. Налази се на левој обали реке Мондего и обухвата два фудбалска терена, од којих један има атлетску стазу, рагби терен, тениске терене и два вишенаменска павиљона за кошарку, рукомет, хокеј и одбојку. У оквиру комплекса налазе се и гимназије и просторије за студенте и наставнике. EUC је домаћин бројних националних и међународних такмичења и седиште Факултета за науке о спорту и физичком васпитању Универзитета у Коимбри (Universidade de Coimbra, n.d.).

Слика 12. Стадион Универзитета у Коимбри (EUC)
Извор: <https://www.uc.pt/en/uc-sports/sports-facilities/>

Универзитетски стадион Португалског универзитета у Порту (FEUP)

Овај спортски центар обухвата павиљон Prof. Galvão Teles, фудбалски и рагби терен, атлетску стазу, тениске терене и вишенаменски стадион за спортове као што су рукомет, кошарка, бадминтон, фудбал, рагби и фитнес. Такође, ту је и Центар за спортске активности Воа Нора, који укључује универзитетски базен, цудо центар, стони тенис, шах, медицинску клинику и сауну. Објекти омогућавају студентима учешће у Португалским академским шампионатима и Националним универзитетским шампионатима које организује FADU (Universidade do Porto, n.d.).

Слика 13. Стадион Универзитета у Порту
Извор: <https://arquitecturaviva.com/works/rehabilitacion-del-estadio-universitario-de-oporto>

Estádio Universitário de Lisboa (EUL) – Универзитет у Лисабону

Овај комплекс је домаћин бројним спортским активностима и такмичењима. Објекат је важан и за међународну сарадњу, што је показано приликом посете делегације Загребачке универзитетске спортске федерације 1. октобра 2025. године (FADU, 2025).

Слика 14. Стадион Универзитета у Лисабону (EUL)
Извор: <https://www.estadio.ulisboa.pt/en/info/sports-activities>

Атлантски павиљон у Вијани да Каштелу

Овај спортски центар је пројектован у бруталистичком стилу и служи као објекат за школу Pedro Barbosa, али је доступан и широј заједници. Налази се на обали Атланског океана и представља пример модерне архитектуре у спортским објектима у Португалу. Ови примери илуструју разноликост и развијеност универзитетске спортске инфраструктуре у Португалу, која подржава активности FADU и омогућава студентима да се такмиче на националном и међународном нивоу (Viana do Castelo Municipality, n.d.).

Слика 15. Атлантски Павиљон
Извор: <https://www.metalocus.es/en/news/training-day-atlantic-pavilion-valdemar-coutinho>

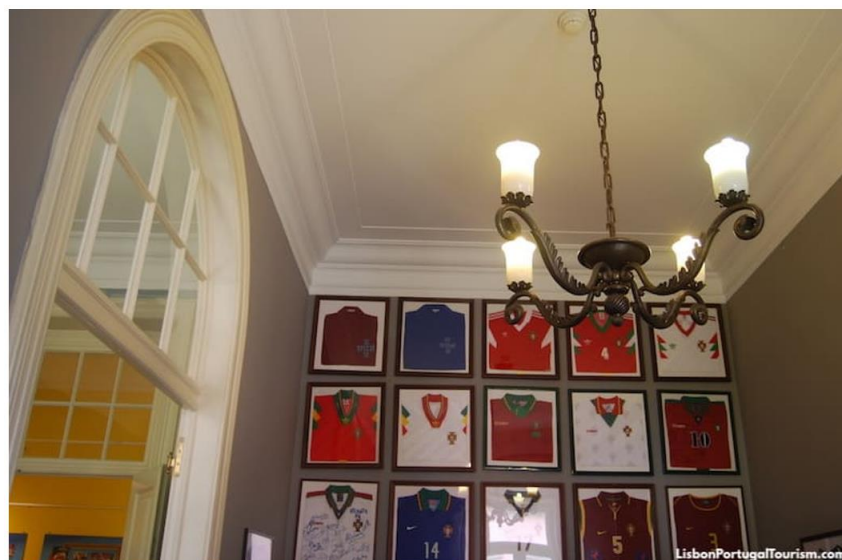
Museu Nacional do Desporto представља један од најзначајнијих културних и образовних института у Португалу посвећених историји спорта. Основан је 2012. године и налази се у **Palácio Foz**, у центру Лисабона, што му обезбеђује лаку доступност широј јавности и студентима (Museu Nacional do Desporto, 2012).

Мисија музеја је очување, проучавање и промоција португалске спортске баштине, укључујући традиционалне и модерне спортске дисциплине. Колекције обухватају експонате као што су спортска опрема, медаље, фотографије, документи и лични предмети истакнутих португалских спортиста, као и мултимедијалне садржаје који приказују развој спорта кроз време.

Музеј нуди и образовне програме, радионице и привремене изложбе, што га чини центром за спортску културу и истраживање. Један од значајних пројеката музеја је иницијатива «**Museu Fora de Portas**», којом се део колекције и изложби износи ван Лисабона, пружајући локалним заједницама могућност упознавања са спортском историјом и вредностима спорта (Museu Nacional do Desporto, 2012).

Поред културно-образовне функције, музеј има и научну улогу: прикупља, каталогизује и проучава историјске изворе, те доприноси развоју спортске историографије у Португалу. Као институција која повезује спорт и културу, **Museu Nacional do Desporto** игра кључну улогу у очувању националног идентитета кроз спортску традицију.

Museu Nacional do Desporto представља пример како музеји могу бити више од места за изложбе – они су живи центри за учење, промоцију културе и очување историје.

Слика 16. Потписани дресови португалских легенди фудбала
Извор: <https://www.lisbonportugaltourism.com/guide/museu-do-desporto.html>

Слика 17. Копачке Кристијана Роналда у музеју Извор:
<https://www.lisbonportugaltourism.com/guide/museu-do-desporto.html>

Muzej univerzitetskog sporta, koji je deo Federacije akademskog sporta Portugala (FADU), otvoren je u Aveiru 2022. godine, unutar “Куће studentskog sportiste” (FADU, 2022). Ovaj muzej ima za cilj da očuva i prikaže istoriju univerzitetskog sporta u Portugalu, uključujući međunarodne nastupe studentskih sportista, nacionalna takmičenja i osvojene trofeje od 1990. godine (FADU, 2022). Posebno je istaknuta prostorija sa “balnearskim” izgledom, namenjena isticanju značajnih sportista i zaslužnih pojedinaca. Muzej ne služi samo kao prostor za izlaganje trofeja i memorabilija, već i kao edukativni i motivacioni centar za studente i zajednicu, promovišući važnost sporta u akademskom okruženju i afirmišući Aveiro kao značajan centar univerzitetskog sporta u Portugalu (FADU, 2022).

Слика 18. Музеј универзитетског спорта
 Извор: <https://www.eusa.eu/exciting-developments-in-portugal>

Слика 19. Трофеји у музеју у Авеиру
Извор: <https://www.eusa.eu/eusa-working-visits-in-portugal>

Слика 20. Председник Фудбалског Савеза Португала Фернандо Гомеш и председник ФАДУ Рикардо Нора
Извор: <https://www.fadu.pt/institucional/outros/politica-privacidade/84-artigos/comunicacao/3541-fernando-gomes-visita-museu-fadu>

4.8. Поређење португалског универзитетског спорта са остатком света

Португалски универзитетски спорт карактерише инклузивност, државна подршка и фокус на образовање, што га чини различитим од модела који постоје у другим деловима света.

- **Француска:** Универзитетски спорт у Француској је делимично сличан португалском, али са већим фокусом на клубове и регионалне федерације. Универзитети често сарађују са локалним спортским центрима, али активности нису увек интегрисане у академски живот студената. Португал, за разлику од тога, има јасну државну и академску координацију преко FADU-a (Ministère des Sports et des Jeux Olympiques et Paralympiques, 2023).
- **Шпанија:** У Шпанији универзитетски спорт је слабије развијен и већи нагласак је на локалним и професионалним клубовима. Док студенти могу да учествују у спортским програмима, систем је мање централизован. Португал нуди више подршке студентима и развија програме који омогућавају „dual career“ — комбинацију студија и спорта (Consejo Superior de Deportes, 2023).
- **Бразил:** Универзитетски спорт у Бразилу је делимично комерцијализован, али веома зависан од локалних универзитета и приватних иницијатива. Португал има предност у томе што је систем интегрисан национално, са подршком IPDJ-a и FADU-a, што омогућава веће учешће и стандарде (CBDU, 2022).
- **Немачка:** У Немачкој постоји дуга традиција универзитетског спорта кроз студентске клубове (Sportvereine), али он је често мање формално повезан са академским студијама. Португал се издваја јер спорт није само рекреација, већ је делимично академски интегрисан и усмерен ка развоју младих талената (Deutscher Hochschulsportverband [adh], 2023).
- **Италија:** Италијански универзитетски спорт је сличан немачком, са снажним акцентом на локалне клубове и национална такмичења. Португалски модел је више централизован, са јасним регулаторним оквиром и финансијском подршком за већину универзитета, што обезбеђује једнак приступ за све студенте (Centro Universitario Sportivo Italiano [CUSI], 2023).
- **Сједињене Америчке Државе:** У САД универзитетски спорт је снажно комерцијализован и често представља платформу за професионалну каријеру. Велики универзитети имају спортске тимове са професионалним тренерима и значајним финансијским буџетима кроз NCAA систему. Спорт није само рекреативна активност већ и медијски атрактиван посао који привлачи публику, спонзоре и стипендије. Португалски модел се у том погледу значајно разликује — циљ није финансијска добит, већ подстицање свих студената на учешће и развој „dual career“ концепта (National Collegiate Athletic Association [NCAA], 2023).
- **Велика Британија:** У Великој Британији универзитетски спорт је више рекреативан, али постоје и елитни програми за врхунске спортисте. Универзитетски клубови често сарађују са националним федерацијама и омогућавају студентима да учествују у међународним такмичењима. Слично Португалији, нагласак је на балансу између образовања и спорта, али британски систем има дужу традицију академског спорта и боље развијену инфраструктуру (British Universities and Colleges Sport [BUCS], 2023).

Португалски универзитетски спорт се издваја комбинацијом државне подршке, инклузивности и интеграције у академски живот, што га чини примером одрживог и

приступачног система у поређењу са многим другим земљама. Иако није економски снажан као модели у неким већим земљама, његова вредност лежи у образовном ефекту и подстицају на свеобухватан развој студената.

4.8.1. Португалски универзитетски спорт као модел: лекције за Србију

Развој универзитетског спорта у Португалији нуди значајне поуке за Србију, нарочито у контексту инклузивности, државне подршке и интеграције спорта у академски живот. Португалски модел, организован кроз **FADU** и уз подршку **IPDJ**, омогућава студентима да се баве спортом у оквиру академских активности, истовремено развијајући таленте и водећи рачуна о образовању.

Србија, с друге стране, има добро развијен традиционални спорт, али универзитетски спорт још увек суочава са бројним изазовима:

1. **Недостатак финансирања и инфраструктуре:** Многи српски универзитети немају довољно спортских терена, сала и опреме, што ограничава број студената који могу активно да учествују.
2. **Слаба државна подршка и координација:** За разлику од Португала, где држава и национална федерација активно финансирају и организују активности, у Србији је систем децентрализован и често зависи од иницијативе самих универзитета.
3. **Недовољна интеграција спорта у академски живот:** Спорт није увек део студентске културе и академског програма, па студенти морају сами да балансирају обавезе, што смањује учешће.
4. **Ограничене могућности за „dual career“:** Србија нема свеобухватан систем који омогућава истовремено развијање спортске и академске каријере.

Португалски модел показује да је могуће створити систем који је истовремено **инклузиван, одржив и фокусиран на развој студената**. Србија би могла да преузме неколико кључних елемената:

- Јасну државну и академску координацију спортских активности, укључујући финансијску подршку и логистику.
- Развој инфраструктуре која би омогућила већем броју студената да активно учествују у спортским програмима.
- Промоцију спорта као интегралног дела студентског живота, кроз систем „dual career“ и подршку талентованим спортистима.
- Подстицање инклузивности, родне равноправности и спорта за све, у складу са европским стандардима.

Закључно, португалски универзитетски спорт може послужити као **модел одрживог развоја**, од ког Србија може да учи како би јачала универзитетски спорт, подстицала веће укључивање студената и стварала услове за дугорочан развој талената.

4.9. Изазови и могућности за даљи развој

Иако португалски универзитетски спорт, под окриљем FADU, представља пример добре праксе, и даље се суочава са изазовима који ограничавају потпуни развој система.

4.9.1. Проблеми са финансирањем, инфраструктуром и капацитетима

Један од најзначајнијих изазова јесте ограничено финансирање. Иако FADU добија подршку од IPDJ, ресурси су често недовољни за свеобухватну организацију програма на националном нивоу (FADU, 2023). Неравномерна доступност спортских сала, терена и опреме у различитим универзитетима такође утиче на могућност укључивања већег броја студената. Ограничени људски ресурси, као што су тренери, судије и административно особље, могу представљати додатан проблем у организацији међународних такмичења и развоју нових програма (IPDJ, 2023).

4.9.2. Иновације у организацији и програмима

FADU континуирано уводи нове приступе како би превазишао изазове. То укључује дигитализацију управљања такмичењима, увођење програма наставе и обуке за студентске тренере, као и развој пројеката за промоцију спорта за све (FADU, 2023). Иновације обухватају и развој специјализованих програма за „dual career“, омогућавајући студентима да истовремено остварују академски и спортски успех. Такви програми могу служити као модел за друге земље које желе да интегришу спорт у студијски живот (European University Sports Association [EUSA], 2023).

4.9.3. Примена добрих пракси у другим контекстима

Добре праксе FADU-а могу се трансферисати у земље са слабије развијеним универзитетским спортом. Србија, на пример, може да научи како да успостави јасну координацију између државе, универзитета и националних федерација, како да финансијски и логистички подржи студентски спорт и како да унапреди инфраструктуру. Такође, португалски приступ инклузивности и родној равноправности може послужити као смерница за развој програма „спорт за све“ у другим контекстима (FADU, 2022; European University Sports Association [EUSA], 2023).

5. Закључак

Истраживање португалског модела универзитетског спорта показало ми је колико је значајна јасна стратегија и институционална подршка за развој студентског спорта. Лично ме је веома импресионирао како FADU успева да спорт integriше у академски живот, не само као физичку активност, већ и као средство за развој личних, социјалних и културних компетенција студената. Видети како се кроз програме „dual career“ омогућава студентима да истовремено остваре академски и спортски успех дало ми је нову перспективу о томе како спорт може подржати целокупан развој младих људи.

Сматрам да Србија може много да научи из овог модела, нарочито у погледу координације између универзитета и државних институција, финансијске и логистичке подршке студентским спортским активностима и промоције спорта за све. Оно што ми се посебно чини значајним је португалски приступ инклузији и равноправности, који омогућава учешће великог броја студената у рекреативним и аматерским активностима, а не само елитним такмичарима. У нашем контексту, такви програми могли би бити важан корак ка подстицању свести о здравом стилу живота и мотивисању студената да се баве спортом редовно.

На основу овог истраживања, лично закључујем да универзитетски спорт може бити много више од самих такмичења – он може постати покретач развоја личности, друштвене кохезије и професионалне зрелости студената. Верујем да примена ових принципа у Србији, уз прилагођавање локалним условима, може резултирати модернизацијом универзитетског спорта и унапређењем студентске културе. Такође видим велики потенцијал за развој сарадње између Србије и Португала кроз размену искустава, заједничке пројекте и учешће у европским и светским универзитетским спортским програмима.

Лично ми је овај рад омогућио да боље разумем како се спорт може системски организовати и како добре праксе једне земље могу инспирисати и мотивисати друге да граде одржив и инклузиван универзитетски спорт. FADU представља пример да се визија, стратегија и међуинституционална сарадња могу спојити у модел који истовремено развија таленте, подстиче академски успех и промовише вредности солидарности, дисциплине и личног оснаживања младих људи.

ЛИТЕРАТУРА

1. EUSA – European University Sports Association. (2024). Annual report 2024. <https://www.eusa.eu/>
2. FADU. (2022). *Federação Académica do Desporto Universitário – História e Missão*. Federação Académica do Desporto Universitário. <https://www.fadu.pt/>
3. FADU – Federação Académica do Desporto Universitário. (n.d.). Relatório de atividades e contas. <https://www.fadu.pt/>
4. FISU. (2024). World University Sports Overview. Fédération Internationale du Sport Universitaire. <https://www.fisu.net/>
5. ISCSP – Instituto Superior de Ciências Sociais e Políticas. (n.d.). Research on Portuguese university sports. Lisbon: ISCSP.
6. Martins, F. (2019). University sport policy and governance in Portugal. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 11(4), 567–583.
7. Milovanović, M. (2024). Razvoj univerzitetskog sporta u Srbiji: izazovi i perspektive. Beograd: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
9. Mijatović, S. (2019). Pozicija studenata sportista u sistemu visokog obrazovanja Srbije. *Sport i obrazovanje*, 3(1), 45–58.
10. Instituto Português do Desporto e Juventude (IPDJ). (2023). *Apoio ao desporto universitário e programas nacionais*. Governo de Portugal. <https://ipdj.gov.pt/>
11. Radojević, D. (2022). Uloga univerzitetskog sporta u socijalizaciji mladih u Srbiji. Zbornik radova FSFV, Univerzitet u Nišu.
12. Sportski savez univerziteta Srbije (SSUS). (2023). Izveštaj o aktivnostima 2023. Beograd: SSUS. <https://www.univerzitetskisport.rs/>
13. Turisver. (2024). Tourism and university sports in Portugal: Trends and policies. Lisbon: Turisver Press.
14. Ministarstvo omladine i sporta Republike Srbije. (2022). Strategija razvoja sporta u Republici Srbiji za period 2023–2030. Beograd: Vlada Republike Srbije.
15. British Universities and Colleges Sport (BUCS). (2023). *University Sport in the UK*. <https://www.bucs.org.uk>
16. Centro Universitario Sportivo Italiano (CUSI). (2023). *Il sistema sportivo universitario in Italia*. <https://www.cusi.it>

17. Confederação Brasileira do Desporto Universitário (CBDU). (2022). *Jogos Universitários Brasileiros (JUBs) – História e Impacto*. <https://www.cbdu.org.br/>
18. Consejo Superior de Deportes. (2023). *El deporte universitario en España*. Gobierno de España. <https://www.csd.gob.es>
19. Deutscher Hochschulsportverband (adh). (2023). *Hochschulsport in Deutschland*. <https://www.adh.de/>
20. European University Sports Association (EUSA). (2023). *Dual Career and University Sport Development in Europe*. <https://www.eusa.eu/>
21. European University Sports Association (EUSA). (2023). *Good Practices in University Sport Development*. <https://www.eusa.eu>
22. Ministère des Sports et des Jeux Olympiques et Paralympiques. (2023). *Le sport à l'université en France*. Gouvernement de la République Française. <https://www.sports.gouv.fr/>
23. National Collegiate Athletic Association (NCAA). (2023). *About the NCAA and College Athletics*. <https://www.ncaa.org/>
24. Hardman, K., & Green, K. (Eds.). (2011). *Contemporary issues in physical education: International perspectives*. Meyer & Meyer Sport (UK) Ltd.
25. Sport Management: Principles and Applications (4th ed., 2015) by Russell Hoye, Aaron C.T. Smith, Matthew Nicholson & Bob Stewart.
26. Slack, T., & Parent, M. M. (2006). *Understanding sport organizations: The application of organization theory* (2nd ed.). Human Kinetics.
27. Pitts, B. G., & Stotlar, D. K. (2013). *Fundamentals of sport marketing* (4th ed.). Fitness Information Technology
28. European Commission. (2018, June 6). *Annual activity report 2017 – Education, Youth, Sport and Culture*. Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture. https://commission.europa.eu/publications/annual-activity-report-2017-education-youth-sport-and-culture_en
29. University of Coimbra. (n.d.). *Sports at the UC: From yoga to tennis, the University of Coimbra offers physical activities for everyone*. Retrieved October 29, 2025, from https://www.uc.pt/en/our_uc/initiatives/sports_uc
30. Federação Portuguesa de Voleibol. (n.d.). *Home page*. <https://www.fpvoleibol.pt>
31. European Commission. (n.d.). *Erasmus+*. European Union. Retrieved October 29, 2025, from <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/>

32. Universidade do Porto. (n.d.). *U.Porto: Leading the way* [Website].
<https://www.up.pt/portal/en>
33. Universidade de Lisboa. (n.d.). *Universidade de Lisboa – de Lisboa para o mundo*. Retrieved October 29, 2025, from <https://www.ulisboa.pt/portal/en/>
34. Lisbon Tourism Association. (n.d.). *Official site of Lisbon – Visit Lisboa*. Retrieved October 29, 2025, from <https://www.visitlisboa.com>